

Azərbaycan Tibb Universiteti

İctimai sağlamlıq və səhiyyənin
təşkili

“TƏSDİQ EDİRƏM”

İctimai sağlamlıq və səhiyyənin təşkili
kafedrasının müdiri prof., Çobanov R.Ə.

Fənni üzrə

İŞÇİ TƏDRİS PROQRAMI
(SILLABUS)

İMZA _____
17.11.2021

İXTİSAS (FAKÜLTƏ)

İCTİMAİ SƏHIYYƏ

FƏNNİN KODU:

İPF – B41

FƏNNİN NÖVÜ:

MƏCBURİ

FƏNNİN TƏDRİS SEMESTRİ:

Y/P-5/6

FƏNNİN KREDİTİ:

3

FƏNNİN TƏDRİS FORMASI:

əyani

FƏNNİN TƏDRİS DİLİ:

azərbaycan, rus, ingilis

FƏNNİN TƏDRİS OLUNDUĞU FAKÜLTƏ: MÜALİCƏ-PROFİLAKTİKA

KAFEDRANIN ƏLAQƏ

VASİTƏLƏRİ: 012 590 30 35;

E.mail: rafic2020@rambler.ru

Adres: gmail.com (E-mail) organization_ph@amu.edu.az

PREREKVİZİTLƏR:

Fənnin tədrisi üçün öncədən tədrisi vacib olan fənnlər: Mikrobiologiya, Yoluxucu xəstəliklər, Epidemiologiya, Gigiyena

KOREKVİZİTLƏR:

Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin tədrisi olunması zərurəti yoxdur.

KURSUN TƏSVİRİ:

İctimai sağlamlıq və səhiyyənin təşkili fənni, digər nəzəri və praktiki təbabət fənnləri ilə (farmakologiya, anatomiya, gigiyena və ekologiya, fiziologiya, terapiya, pediatriya, cərrahiyyə və digər elm sahələri ilə) qarşılıqlı əlaqə və vəhdət halında ictimai sağlamlığa təsir edən amilləri və bu sahədə səhiyyənin təşkili məsələlərini öyrənir.

KURSUN MƏQSƏDİ:

Əhalinin sağlamlığı, onun sosial mahiyyəti, xəstələnmə, əlillik, demoqrafik proseslər, tibb və səhiyyədə mövcud olan nəzəri sistemlər, sağlamlığın risk faktorları, sanalogiya, valeologiya mühüm sosial-gigiyenik problemlər -onların ayrı-ayrılıqda təsviri, səhiyyə anlayışı, struktur elementləri, səhiyyədə idarəetmə, müalicə-profilaktika idarələri bölmələri ilə tələbələri tanış etməkdir.

KURSUN NƏTİCƏLƏRİ:

Fənnin mənimsənilməsi ilə tələbələr ictimai sağlamlıq, onun sosial mahiyyəti, tibbi-demoqrafik proseslər, mühüm sosial-gigiyenik problemlər, səhiyyədə idarəetmə, marketinq, menecer fəaliyyəti, səhiyyə orqanlarının struktur bölmələri, quruluşu, illik hesabatlarının tərtib edilməsi qaydası, səhiyyənin planlaşdırılması, proqnozlaşdırılması üsulları, maliyyələşdirilməsi, smetanın tərtibi qaydası-səhiyyənin iqtisadiyyatı, iqtisadi səmərəlilik və s. həyata keçirməyi bacarmalıdır

FƏNN ÜZRƏ PRAKTİK MƏŞĞƏLƏ MÖVZULARI (VI tədris semestri):

N	Mövzuların adları	Saatla r
1	Statistika ictimai-siyasi elm kimi. Tibbi statistika və onun tibbi tədqiqatlarda tətbiqi. Tələbələrin tədqiqat vərdişləri	2
2	Statistik tədqiqat və onun mərhələləri. Statistik tədqiqatın təşkili	2
3	Tibbdə və səhiyyədə istifadə edilən mütləq və nisbi kəmiyyətlər	2
4	Dinamik sıralar və göstəriciləri. Qrafik təsvirlər	2
5	Variasion statistika. Orta kəmiyyətlər, onların növləri. Moda, median. Orta kəmiyyətin orta xətası, dürüstlük əmsalı	2
6	Tibbi demoqrafya və demoqrafik göstəricilər. Orta ömür anlayışı	2
7	Əhalinin xəstələnməsi, onun növləri və öyrənilmə üsulları. Ümumi xəstələnmə, əmək qabiliyyətini müvəqqəti itirməklə xəstələnmə göstəriciləri. Əlillik, tibbi reabilitasiya göstəriciləri və onların hesablanması qaydası	2

8	Standartlaşdırma üsulunun mahiyyəti və növləri. Vasitəsiz standartlaşdırma metodunun tibbdə və səhiyyədə tətbiq olunma qaydası	2
9	Hadisələr arasında əlaqə və münasibətlər, onların ölçülməsi. Əlaqələrin mahiyyəti və formaları. Müvafiqlik əmsalı və onun hesablanma metodikası	2
10	Korrelyasiya haqqında anlayış. Spirmenin cərgəvi korrelyasiya əmsalı. Xətti korrelyasiya əmsalı, onun xətası və dürüstlüyünün təyini	2
	Cəmi	20

FƏNN ÜZRƏ MÜHAZİRƏ MÖVZULARI (VI tədris semestri):

N	Mövzuların adları	Saat
1	İctimai sağlamlıq və səhiyyənin təşkili elmi, onun tədqiqat metodları, müasir problemləri və inkişaf tarixi. Dövlət və beynəlxalq sənədlərdə səhiyyə məsələləri (Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası, “Sanitariya-epidemioloji salamatlıq haqqında” AR-ın qanunu, “Əhali sağlamlığının qorunması haqqında” AR-ın qanunu, ÜST-nin nizamnaməsi.	2
2	Əhali sağlamlığının öyrənilmə metodları, meyarları və ona təsir edən amillər kompleksi, risk faktorları. Müasir ekoloji vəziyyət, monitoring problemləri, bu istiqamətdə AR-nın siyasəti	2
3	Tibbi demoqrafiya, onun tibb və səhiyyə sistemi üçün əhəmiyyəti. Əhalinin təbii hərəkəti, öyrənilməsi üsulları	2
4	Əhalinin xəstələnməsi, onun öyrənilməsi üsulları. Əhali patologiyasının tipləri	2
5	Qeyri-infeksiyon xəstəliklər (ürək-damar, onkoloji, xroniki obstruktiv ağ ciyər xəstəlikləri, şəkərli diabet və s.) - sosial gigiyenik problem kimi	2
	Cəmi	2

FƏNN ÜZRƏ PRAKTİK MƏŞĞƏLƏ MÖVZULARI (VII tədris semestri):

N	Mövzuların adları	Saat
1	Əhaliyə tibbi yardımın təşkilinin elmi əsasları. Tibb müəssisələrinin təsnifatı, onların fəaliyyətində istifadə edilən qeyd və hesabat sənədləri	2
2	Şəhər poliklinikası, onun quruluşu, işinin təşkili qaydası, xüsusiyyətləri	2
3	Şəhər poliklinikasının fəaliyyət göstəriciləri, onların hesablanması, təhlili	2
4	Stasionar tibbi yardımın təşkili, onun xüsusiyyətləri. Şəhər xəstəxanası	2
5	Stasionarın fəaliyyət göstəriciləri, onların hesablanması qaydası və təhlili	2
6	Kənd əhalisinə tibb yardımın təşkili. Onun göstərilməsində mərhələlik prinsipi, mahiyyəti, həyata keçirilməsi qaydası	2
7	Qadın əhalisinə tibbi-sosial yardımın təşkili. Qadın məsləhət-xanası, onun quruluşu, fəaliyyəti	2
8	Qadın məsləhətxanasının fəaliyyət göstəricilərinin hesablanması və alınan nəticələrin dəyərləndirilməsi	2
9	Birləşmiş doğum evinin quruluşu. Doğum evi stasionarının fəaliyyəti, göstəricilərinin təhlili	2

10	Uşaqlara tibbi-sosial yardımın təşkili. Birləşmiş uşaq xəstəxanası, işinin xüsusiyyətləri	2
11	Uşaq poliklinikasının fəaliyyət göstəriciləri, onların hesablan-ması qaydası, alınan nəticələrin qiymətləndirilməsi	2
12	Əhaliyə göstərilən sanitariya-epidemioloji yardım. GEM-i, onun quruluşu, işinin təşkili	2
13	GEM-in fəaliyyətinin əsas göstəriciləri, onların təhlili	2
14	Sığorta təbabəti. Əhalinin icbari və könüllü tibbi sığortalanması	2
15	Əmək qabiliyyətinin tibbi ekspertizası. TSEK, onun vəzifələri, işinin təşkili	2
16	Əhalinin tibbi yardıma olan təlabatının təyini üsulları	2
17	Əmək qabiliyyətinin müvəqqəti və daimi itirilməsi nəticəsində dəyən iqtisadi zərər, onun elementləri	2
18	Əlilliyin iqtisadi zərəri, onun azaldılmasının iqtisadi səmərəsi	1
	Cəmi	35

FƏNN ÜZRƏ MÜHAZİRƏ MÖVZULARI (VII tədris semestri):

N	Mövzuların adları	Saat
1	Səhiyyə, səhiyyənin təşkili, onun komponentləri. Səhiyyə konsepsiyası və inkişaf tarixi, səhiyyə təşkilatçılarının vəzifələri. Səhiyyənin beynəlxalq problemləri. Tibbi islahatların aparılmasının zəruriliyi. YUNİSEF-in bu istiqamətdə apardığı işlər.	2
2	Tibbi xidmətin təşkilinin müxtəlif tarixi formaları və səhiyyə sistemləri. Sığorta təbabətinin yaranma tarixi.	2
3	Səhiyyənin idarəedilməsi. Səhiyyə sistemində menecment və marketinq fəaliyyəti	2
4	Şəhər əhalisinə tibbi xidmətin təşkili, formaları, prinsipləri, metodları. Mütəşəkkil əhali qrupuna və kənd əhalisinə tibbi xidmətin təşkili xüsusiyyətləri və formaları	2
5	Səhiyyədə planlaşdırılma, lisenziyalaşdırma, proqnozlaşdırma. Səhiyyənin iqtisadiyyatı və maliyyələşdirilməsi	2
	Cəmi	10

Fənnin bütün bölmələri üzrə nümunəvi testlər hazırlanır və elektron variantda Universitetin rəsmi saytında virtual bazaya yerləşdirilir.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ:

Avropa Kredit Transfer Sistemi üzrə təhsil alan tələbələrin biliyi çoxballı şkala üzrə qiymətləndirilir. Tələbə fənn üzrə maksimum 100 bal toplaya bilər. Bu balların 50-si tələbənin semestr ərzindəki fəaliyyətinə, 50-si isə yekun imtahanın nəticələrinə görə toplanır.

Semestr ərzində tələbənin fəaliyyətinə verilən 50 bal aşağıdakıları nəzərə almaqla müəyyənləşdirilir:

- Dərsə davamiyyətə görə -10 bal
- Sərbəst işlərə görə -10 bal
- Gündəlik sorğuların (nəzəri biliklərin və bacarıqların) nəticələrinə görə - 30 bal

2018/19-cu tədris ilindən etibarən tələbələrin fənn üzrə dərslə *davamiyyətinə görə balların hesablanması* aşağıdakı cədvələ müvafiq aparılır:

Kreditlər	Saat	10 bal	9 bal 10%-ə qədər	8 bal 20%-ə qədər	İmtahana buraxılmır
2	30 saat	0 saat	1-3 saat	4-6 saat	7 saat və çox
3	45 saat	0 saat	1-5 saat	6-9 saat	10 saat və çox
4	60 saat	0 saat	1-6 saat	7-12 saat	13 saat və çox
5	75 saat	0 saat	1-8 saat	9-15 saat	16 saat və çox
6	90 saat	0 saat	1-9 saat	10-18 saat	19 saat və çox
7	105 saat	0 saat	1-11 saat	12-21 saat	22 saat və çox
8	120 saat	0 saat	1-12 saat	13-24 saat	25 saat və çox
9	135 saat	0 saat	1-14 saat	15-27 saat	28 saat və çox
10	150 saat	0 saat	1-15 saat	16-30 saat	31 saat və çox

2018/19-cu tədris ilindən etibarən mühazirələrin 40%-dən çoxunda iştirak etməyən tələbə (təcrübi, yaxud seminar məşğələlərə davamiyyətdən asılı olmayaraq) həmin fəndən imtahana buraxılmır. Mühazirələrdən buraxılan dərslərin həmin faizinin hesablanması aşağıdakı cədvələ müvafiq aparılır:

Mühazirələrin sayı	Mühazirələrə ayrılan ümumi saatlar	İmtahana buraxılmır (mühazirələrdən buraxılan saatlar)
2	4 saat	2 saat və çox
3	6 saat	3 saat və çox
4	8 saat	4 saat və çox
5	10 saat	5 saat və çox
6	12 saat	5 saat və çox
7	14 saat	6 saat və çox
8	16 saat	7 saat və çox
9	18 saat	8 saat və çox

10	20 saat	9 saat və çox
15	30 saat	13 saat və çox

TƏLƏBƏNİN NƏZƏRİ BİLİYİNİN CARİ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Semestr ərzində tələbənin nəzəri biliyi praktik məşğələlərdə tələbədən ən azı üç dəfə sorğu əsasında 10 ballı şkala üzrə (maksimum 10 balla) qiymətləndirilir. Məsələn, tələbə gündəlik sorğulardan 6, 7 və 8 bal almışsa, onda onun orta qiyməti 7 balla qiymətləndirilir. Bu ədədi üçə vurmaqla semestr ərzində məşğələlərdə sorğular nəticəsində tələbənin topladığı yekun bal – 21 alınır. Gündəlik sorğuların nəticəsi müəllimin jurnalında düzəlişlərə yol verilmədən qeyd edilməlidir. Bu zaman həm müəllimin jurnalında, həm də qrup jurnalında ayrı-ayrı fənlər üçün ayrılmış müvafiq səhifələrdə hər dərs günü üçün dərstdə iştirak etməyən tələbələrə həmin saata “q/b”, sorğulara cavab verənlərə müvafiq “bal”, dərstdə iştirak edən, lakin qiymət almayanlara isə “i/e”(iştirak etdi) yazılmalıdır. Beləliklə, tələbələrin adlarının qarşısında boş xana saxlanılmamalıdır. Bunların əsasında isə sonda tələbənin fənn üzrə semestr ərzində topladığı balın yekun miqdarı göstərilməlidir. Tələbənin semestr ərzində topladığı yekun bal tələbənin biliyini obyektiv əks etdirməlidir:

50 bal – imtahana qədər, o cümlədən:

10 bal – dərslə davamiyyət,

10 bal – sərbəst iş,

30 bal – nəzəri biliyin praktik məşğələlərdə qiymətləndirilməsi.

SƏRBƏST İŞLƏRƏ GÖRƏ GÖRƏ BALLARIN HESABLANMASI

Tələbələr semestr ərzində 10 sərbəst iş hazırlamalıdırlar. Dərs yükü az olduqda 5 iş (2 bal qiymətləndirmə etibarilə) qəbul etmək olar. Hər bir sərbəst iş bir balla qiymətləndirilir, beləliklə, sərbəst işlərə görə balların maksimum miqdarı 10-dur. Sərbəst işlərin siyahısı fənnin proqramına uyğun olaraq kafedrada hazırlanır və semestrin ilk həftəsində hər bir tələbəyə verilir. Hər bir sərbəst iş tələbə tərəfindən

1-2 səhifəlik yazılı formada hazırlanır. Sərbəst işi hazırlayan tələbə əvvəlcə ona verilmiş mövzunu öyrəndikdən (mənimsədikdən) sonra həmin mövzu üzrə informasiyanı sərbəst şərh etməklə işi yazır. Mənbəyindən asılı olmayaraq işi yazarkən köçürmə hallarına yol verilmir! Sərbəst iş tələbənin istəyindən asılı olaraq əlyazması, eləcə də kompyuter mətnləri, slayd təqdimatı şəklində ola bilər.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası – Bakı, 1995
2. Cabbarov M.S. “Tibbi sanitar xidmətlə təminatın təşkilatı metodik aspektləri” - Bakı, 1993, 59 s.
3. Cabbarov M.S. “Sosial gigiyena və səhiyyənin təşkili” – Bakı, 2001, 62 s.
4. Cabbarov M.S. “Tibbi statistika kursu” – Bakı, 2000, 119 s.
5. Çobanov R.Ə, Cəlilova C.A. “İnsan helmintozları” – Bakı, 1997, 157 s.
6. Çobanov R.Ə. “İnsan protozozları” – Bakı, 2006, 279 s.
7. Çobanov R.Ə, Xudaverdiyeva H.M, Ələkbərov M.M. və başqaları “Sosial gigiyena və səhiyyənin təşkili” – Bakı, 2007, 408 s.
8. Əhalinin sağlamlığının qorunması haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu – Bakı, 1997.
9. Ələkbərov M.M. “Azərbaycan Respublikasında sanitar-epidemioloji xidmətin təşkili və idarə olunması” – Bakı, 2003, 191 s.
10. Əliyev A.F. “Tibbi statistikanın nəzəri və metodoloji əsasları” – Bakı, 2003, 143 s.
11. Fel İ.İ, Əhmədov Ə.Ə. “Tibbi statistikadan dərs vəsaiti” – Bakı, 1973, 114 s.
12. Fel İ.İ, Əliyev A.Ə, Truman G.L. “Səhiyyədə iqtisadiyyat, planlaşdırma, idarəetmə, maliyyələşdirmə və əməyin elmi təşkili” – Bakı, 1978, 59 s.
13. İnsanov Ə.B. “Azərbaycan səhiyyəsinin tarixi” – Bakı, 2003, 451 s.
14. Sanitariya-epidemioloji salamatlıq haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunu – Bakı, 1992, N 371.
15. Donaldson R, Donaldson L “Essential Public Health Medicine” – Dordrecht, 2003, 448 p.
16. Ellencweig A. “Analyzing Health Systems” – Oxford, 2002, 823 p.
17. Gray A, Payne P. “World health and disease” – New York, 1993, 212 p.
18. Green L. “Community Health” – St. Lou s, 2004, 473 p.
19. Gold bloom R. “Preventing Disease” – New York, 2002, 633 p.
20. Jacobs P. “The Economics of Health and Medical Care” – Gaithersburg, 2001, 643 p.
21. Last V. “Public health and human ecology” – Stamford, 1998, 454 p.
22. McNeill W. “Plagues and Peoples” – New York, 1976, 542 p.
23. Miller C, Adams-Taylor S. “Monitoring Children’s Health” – Washington, 1999, 723 p.
24. Rase G. “The- Strategy of Preventive Medicine” – Oxford, 1993, 462 p.
25. Rothman K. “Modern epidemiology” – Little, 1996, 632 p.

26. Rosen G. "History of Public Health" – Baltimore, 1993, 617 p.
27. Shah C. "Public Health and Preventive Medicine" – Toronto, 2004, 506 p.
28. Sloan M, Chmel M. "The Quality Revolution and Health Care" – Wisconsin, 2001, 737 p.
29. Wear A. "Medicine in Society: Historical essays" – Cambridge, 1992, 723 p.
30. Willett W. "Nutritional Epidemiology" – New York, 1990, 542 p.
31. Алиев А.Ф. «Преждевременная смерть как социальная проблема» - Баку, 2001, 164 с.
32. Бедный М.С. «Демографические факторы здоровья» - М, 1984, 246 с.
33. Беляков В.Д, Яфаев Р.Х. «Эпидемиология» - М, 1989, 416 с.
34. Джаббаров М.С. «Научные основы прогнозирования ресурсного обеспечения здравоохранения сельских районов» - Баку, 1999, 220 с.
35. Лякин Г.Ф. «Биометрия» - М, 1973, 343 с.
36. Лисицын Ю.П. «Здоровье человека –социальная ценность» - М, 1988, 261 с.
37. Лисицын Ю.П. «Теории медицины XX века» - М, 1999, 176 с.
38. Лисицын Ю.П. «Общественное здоровье и здравоохранение» - Ст. Петербург, 2002, 517 с.
39. Мак-Лэклэн Т. «Планирование служб здравоохранения» - Копенгаген, 1982, 315 с.
40. Маскон М, Альберт М, Хедоури Ф. «Основы менеджмента» - М, 1997, 463 с.
41. Миняева В.А, Вишнякова. «Общественное здоровье и здравоохранение» - М, 2002, 422 с.
42. Лисицын Ю.П. Г.Э.Улумбекова. «Общественное здоровье и здравоохранение» - М, 2011, 540 с.
43. Лазаренко Г.И, Полубенцева Е.И. «Управление качеством медицинской помощи» - М, 2000, 368 с.
44. Новиков Г.В, Дударов А.Я. «Санитарная охрана окружающей среды современного города» - М, 1998, 216 с.
45. Сепетлиев Д. «Статистические методы медицинских исследований» - М, 1968, 419 с.
46. Серенко А.Ф, Ермаков В.В. «Социальная гигиена и организация здравоохранения» - М, 1984, 671 с.
47. Сорокина Т.С. «История Медицины» - М, 1984, 384 с.
48. Стентон Гланц. «Медико-биологическая статистика» - М, 1999, 459 с.
49. Тульчинский Т.Х, Вараваикова Е.А. «Новое общественное здравоохранение» - Иерусалим, 1999, 1028 с.
50. Шляков Э.Н. «Практическая эпидемиология» - Кишинев, 1991, 567 с.
51. Юрьев В.К, Кущенко Г.Н. «Общественное здоровье и здравоохранение» - Ст. Петербург, 2000, 911 с.

KURS İŞİ:

Bu fənn üzrə kurs işi nəzərdə tutulmur.

TƏCRÜBƏ:

Bu fənn üzrə istehsalat təcrübəsi nəzərdə tutulmur.

Hazırladılar:

Tədris hissə müdiri

t.ü.f.d., dos. K.Ə.Babayev

Dosent

t.ü.f.d., M.Ə.Məhərrəmov

Baş müəllim

t.ü.f.d., F.F.Məmmədov

Assistent

R.İ.Rəsulova